

Voor vogels en mensen

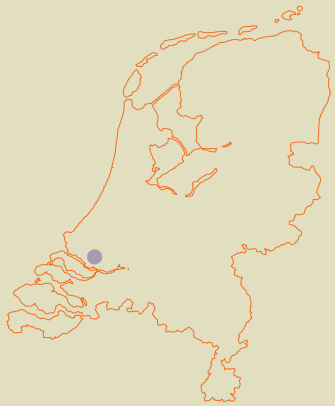
Polder Schieveen

Aanleg van overgangszone tussen stad en natuur nabij Rotterdam

Net boven Rotterdam ligt Polder Schieveen, een uitgestrekt veenweidegebied dat zal worden ingericht als overgangszone tussen stad en natuur. Een gebied waar behalve voor natuurontwikkeling ook ruimte is voor een hoogwaardig bedrijventerrein én recreatie vanuit Rotterdam.

het gebied

[10]

Groen-blauwe Slinger

Door de verre gaande verstedelijking is er in de provincie Zuid-Holland minder ruimte beschikbaar voor natuurontwikkeling dan in het noorden en oosten van Nederland. Dat is spijtig, want uiteraard is juist in stedelijke gebieden als de randstad een grote behoefte aan natuur(recreatie). De schaarse ruimte die daarvoor beschikbaar is, moet echter gedeeld worden: ook woningbouw, infrastructuur en economische bedrijvigheid maken er aanspraken op.

Een flexibele invulling van de Ecologische Hoofdstructuur is in zo'n situatie een must, zeker waar natuurgebieden grenzen aan het stedelijke gebied. Op die plekken moet zoning uitkomst bieden: het realiseren van overgangszones tussen stad en natuur. Dat zijn recreatie-intensieve gebieden met een beperkte natuurontwikkeling. Ze gaan over in 'echte' natuurterreinen die niet of slechts beperkt toegankelijk zijn.

De provinciale uitwerking van de Ecologische Hoofdstructuur en de recreatiegebieden in Zuid-Holland heet de Groen-blauwe Slinger. Deze moet het Groene Hart met de Zuid-Hollandse kust verbinden. Het doel van de Groen-blauwe Slinger is een regionale, robuuste en op sommige plekken natte groenstructuur – vandaar 'groen-blauw' – te ontwikkelen die aansluit op de stedelijke cultuur. Eén van de steden waarlangs deze ecologische verbindingzone zich slingert, is Rotterdam.

Akerdijkse Plassen

De Akerdijkse Plassen vormen een bijzonder natuurgebied dat letterlijk onder de rook van Rotterdam ligt. Ze zijn eigendom van Vogelbescherming Nederland, maar worden beheerd door Natuurmonumenten. Lange tijd was dit het enige natuurgebied in de regio. Een oase van rust in de drukke randstad, een paradijselijk vogelreservaat op nog geen tien minuten fietsen van het noordelijker gelegen Delft. Meer dan honderd soorten broedvogels en vele

tientallen soorten trekvogels vinden er verblijf. Dit betrekkelijk kleine gebied herbergt niet minder dan 23 vogels van de befaamde Rode Lijst van bedreigde soorten en bezet daarmee de vijfde plaats in Nederland. Regelmatig worden baardmannetje, lepelaar, kwartelkoning, kluut en grutto gezien. Ook roerdomp, krooneend en kwartel zijn stamgast, net als dodaars, roerdomp en ijsvogel. Tot de bijzondere trekvogels en dwaalgasten horen kortteenleeuwerik, grauwe fitis, kwak, velduil en verschillende arenden. En bij de gerestaureerde zeventiende-eeuwse boerderij, die midden in het gebied ligt, keert elk jaar een ooievaarspaar terug om er op traditionele wijze te nestelen: op een wagenwiel bovenop een hoge mast.

Polder Schieveen

Polder Schieveen ligt ten noordwesten van Rotterdam, juist ten noorden van Rotterdam Airport. De overlast die het vliegverkeer veroorzaakt, heeft er mede voor gezorgd dat in de onmiddellijke nabijheid nooit woningbouw heeft plaatsgevonden. Daardoor is het gebied min of meer ongemoeid gelaten. Schieveen is een 450 hectare groot en open veenweidegebied dat voornamelijk agrarisch gebruikt wordt. De vegetatie is soortenarm en bestaat goeddeels uit Engels raaigras en ruw beemdgras. Ook de zoogdierpopulatie is weinig interessant: weinig meer dan enkel muizen- en vleermuisensoorten. De polder is wel belangrijk vanwege de grote aantallen vogels. Zo is het een kerngebied voor slobeend, scholekster, Kievit, grutto en tureluur. En samen met de aangrenzende natuurgebieden Akerdijkse plassen, de Delftse Schie en Polder Noord-Kethel is het een kernfoerageergebied voor onder andere blauwe reiger, aalscholver, watersnip en visdief. De polder maakt samen met eerdergenoemde natuurgebieden deel uit van de Oude Leede, een van de zeven kerngebieden die samen de Groen-blauwe Slinger vormen.

Rotterdam vraagt ruimte

De stad Rotterdam zocht eind jaren negentig ruimte voor de uitbreiding van de economische bedrijvigheid, natuur(recreatie) en aanvullende waterbergingscapaciteit. De stad liet haar oog vallen op Schieveen, het enige nabije gebied dat in de ruimtebehoefte van de stad zou kunnen voorzien. De Vereniging Natuurmonumenten had andere belangen. Als natuurbeheerder was zij verantwoordelijk voor het instandhouden van de aanpalende natuurgebieden, met name de in vele opzichten unieke Akerdijkse Plassen. De aanspraken van Rotterdam op Polder Schieveen zouden de kwetsbare natuur in deze gebieden kunnen bedreigen. Gelukkig vonden de gemeente Rotterdam en Natuurmonumenten elkaar in een inrichting van de polder die met de wensen van beide partijen rekening hield.

Bedrijvigheid en natuurontwikkeling

Op basis van de uitkomsten van een in 2003 afgeronde MER-procedure is voor Polder Schieveen een bestemmingsplan ontwikkeld waarbij 90 hectare wordt bestemd voor een bedrijvenpark en

circa 275 hectare voor natuurontwikkeling. Verder is er voorzien in een ontsluiting van het gebied via de nieuwe snelweg RW16/13, die de A13 en de A16 met elkaar gaat verbinden. De polder biedt bovendien mogelijkheden voor de door het Hoogheemraadschap van Delfland gewenste nood-waterberging. In de MER-procedure zijn drie varianten onderzocht, waarvan de meest milieuvriendelijke de voorkeur heeft. In deze variant blijven de bestaande landschappelijke en cultuurhistorische structuren en elementen van Polder Schieveen gehandhaafd. Wel zal het open weidelandschap worden vervangen door een mozaïek van open water, natte graslanden, riet, ruigte en moerasbos. Omdat het open karakter verdwijnt, zal naar verwachting de vogelpopulatie verminderen. In de plannen is sprake van zo'n zeventig procent moeras; de overige dertig procent is gelijkelijk verdeeld over water, bos en gras.

Recreatieve overgangszone

De stad Rotterdam heeft in toenemende mate behoefte aan natuur(recreatie) dicht bij huis. De herinrichting van de polder komt hieraan tegemoet door haar recreatieve functie te

versterken. Om ervoor te zorgen dat dat niet ten koste gaat van de geplande natuurontwikkeling, wordt in het gebied een zonering aangebracht: in bepaalde gebieden mag iedereen komen, andere gebieden zullen minder toegankelijk zijn.

Door de aanleg van fiets- en wandelpaden wordt de polder voor recreatie ontsloten. Behalve met de 'gewone' (dag)recreant zal men bij de inrichting ook rekening houden met meer specifieke doelgroepen als natuurvorsers, rustzoekers, landschapsgenieurs, sporters en – een betrekkelijk nieuw fenomeen – zogenaamde 'lunchwandelaars': werknemers van bedrijven die tijdens de lunch een stevige wandeling maken. De gezamenlijke aanpak biedt Natuurmonumenten de mogelijkheid de omvang van de

eerder genoemde Ackerdijkse Plassen te vergroten met een deel van de aangrenzende Polder Schieveen. De toe te voegen hectaren zijn deels bedoeld om een ecologische verbindingzone met de groengebieden langs de Rottmeren te realiseren. De rest krijgt een recreatieve bestemming en is dus – beperkt – toegankelijk voor het publiek, dat daardoor toch van de unieke natuur kan proeven. Zonder dat de paradijselijke rust van de Ackerdijkse Plassen verstoord wordt.

Belangrijkste doelsoort is Homo sapiens

Zonering

'De Ecologische Hoofdstructuur is hét overlevingsplan voor de natuur in Nederland. Daarmee hebben we een instrument waarmee we alle soorten en biotopen een duidelijke plek kunnen geven. Van de Ackerdijkse Plassen kunnen we vooral dit leren: in de eerste plaats dat je met een gedegen en gestructureerd natuurbeheer mooie natuurdoelen kunt realiseren. Ten tweede blijkt dat natuur

baat heeft bij zonering, het creëren van overgangszones tussen stad en natuur. Naast gebieden die gewoon voor het publiek toegankelijk zijn, moeten er soms gebieden zijn waar men niet in kan. Het succes van de Ackerdijkse Plassen is vooral te danken aan het feit dat ze in principe niet voor het publiek toegankelijk zijn. Als je daar wandelpaden doorheen gaat leggen, is het met de rust zó afgelopen. En al die vogels komen er juist

vanwege de rust. De uitdaging is dus om te zoneren: bepaalde gebieden zijn echt voor de natuur, andere gebieden meer voor de recreant.'

Ambitieuw

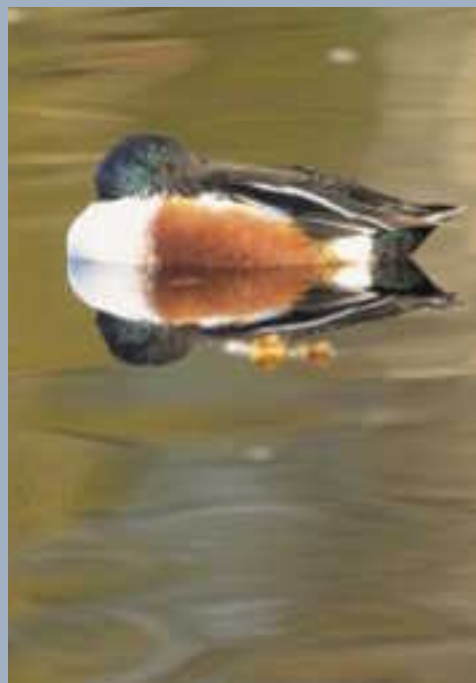
'Samen met de gemeente Rotterdam werken we op dit moment aan een ambitieus plan voor herinrichting van deze polder. De gemeente wil graag een bedrijventerrein net buiten Rotterdam

voor een evenwichtigere werkgelegenheid in de stad en haar directe omgeving. Polder Schieveen was voor de gemeente een van de weinige locaties die daarvoor in aanmerking komt. Al vrij vroeg in het planstadium heeft de gemeente toen contact met ons opgenomen met de vraag of we mee wilden doen. Voor ons was die keuze snel gemaakt. Het gaf ons namelijk niet alleen de gelegenheid om een bestaand natuurgebied uit te breiden en een ecologische verbinding te realiseren, het bood ook de mogelijkheid het publiek in aanraking te brengen met deze unieke natuur.'

Homo sapiens

'In 2003 is de milieueffectrapportage naar de voorgenomen inrichting afgerond. Het nu voorliggende plan voorziet in realisering van een 90 hectare groot bedrijventerrein vlakbij de plek waar de nieuwe snelweg gaat komen, pal tegenover Rotterdam Airport. Het mooie van dit plan is dat de rest helemaal de bestemming natuur krijgt.

Daarbinnen worden dan weer verschillende functies gecreëerd. De percelen die vlakbij de Ackerdijkse Plassen liggen, kun

je zien als uitbreiding van het bestaande vogelreservaat, terwijl de gebied tussen het bedrijventerrein en het reservaat vooral een recreatieve functie krijgt.

Mensen uit de stad kunnen hier de natuurwaarden van het gebied werkelijk beleven. Want één ding staat voorop: de belangrijkste doelsoort van dit gebied is Homo sapiens.

Voor natte tijden hoeven we ook niet echt te vrezzen. Door gebruik te maken van de oude kadestructuur kunnen we de omliggende glastuinbouwgebieden en een Vinex-locatie vrijwaren van wateroverlast.'

Groen voor rood

'Het succes van dit project is de integrale planvorming en de combinatie van verschillende gebiedsfuncties. Doordat alle

partijen vanaf het begin met elkaar aan tafel zaten, konden alle belangen op elkaar worden afgestemd. Als we alleen met een natuurbeschermersoog naar dit gebied gekeken zouden hebben, was dit plan er nooit gekomen.

Dit is echt de enige manier om natuur te realiseren in een sterk verstedelijkt gebied als dit. Daar ben ik van overtuigd! We konden hier weer laten zien dat de natuur juist deel van de oplossing is – en niet het probleem, zoals zo vaak wordt beweerd. En de gemeente Rotterdam heeft dat direct onderkend.

Volgens mij is dit een van de weinige 'groen-voor-roodprojecten' waarbij de betrokken partijen metéén hebben gezegd: we maken één planexploitatie. De verhouding rood-groen is één staat tot drie en niet, zoals gebruikelijk, één staat tot één. Dat vind je nergens anders in Nederland. Oké, er is extra financiering nodig. Toch is de gemeente er volop van overtuigd dat dit project goed is voor de BV Rotterdam: een hoogwaardig bedrijventerrein, gelegen aan een knooppunt van snelwegen, een zakenvliegveld in de buurt, en dat allemaal in een unieke groene werkomgeving.'